

Spaziergangwissenschaft [*discussieforum voor gevoelseilanden*]
[Wandelen als een absolute wetenschap]

Models-Maquettes
Stefaan van Biesen
2009-2010

'Spaziergangwissenschaft': een project waarbij door middel van tekeningen, maquettes, video, lezingen, performances, foto's en teksten, een discussieforum wordt gecreëerd rond sociologische, ecologische en maatschappelijke denkbeelden. Binnen dit project zijn er tevens actuele verwijzingen naar o.a. Alfred Dürer [1471-1528], Caspar David Friedrich [1774-1840], Friedrich Nietzsche [1844-1900], Rudolf Steiner [1861-1925], Joseph Beuys [1921-1986], Luis Baragan [1902-1988], James Lee Byars [1932-1997], Willem Schinkel [1976],...

Een vertrekpunt:

Maatschappij [sense in the city] '...Je moet bijna teruggaan tot in de middeleeuwen om eenzelfde gedeeld denkbeeld over de maatschappij. Heden ten dage kunnen we het over een ding eens zijn: we weten niet wat 'de maatschappij' is. De wetenschapper, de filosoof, de arbeider, de kunstenaar, de leraar, enz.: iedereen ziet de maatschappij met andere ogen, vanuit zijn eigen biotoop. We zien dus ze de niet meer zoals ze werkelijk is. We hebben er allen een mening over maar beantwoordt die wel aan de realiteit?...'

Discussieforum voor gevoelseilanden. Verscheidene deskundigen werden aangesproken om een bepaald thema te behandelen door middel van teksten, lezingen. Daardoor ontstaat een breed forum waar allerlei aspecten in verband met sociologische, ecologische, maatschappelijke, thema's.

De wetenschapper kan situaties en ideeën aanreiken. Hij kan suggesties doen om nieuwe werken te laten ontstaan. Zo ontstaat een wisselwerking waarbij het artistieke deel niet louter een illustratie wordt van wat de wetenschapper aanbrengt, maar eerder een poëtische moment wordt binnen het project. Het is een zoeken naar een evenwicht tussen het rationele denken van de wetenschapper en het gevoelsmatige denken van de kunstenaar.

Belangrijk blijft het vinden van een verwantschap tussen deze twee groepen als een polariteit in een noodzakelijke samenhang, zoals ten tijde van de renaissance vanzelfsprekend was. Zowel de kunstenaar als de vorser hebben met elkaar gemeen dat ze het isolement opzoeken om tot een oplossing te komen.

Stefaan van Biesen

Aspecten van een gedachtewandeling

‘Weltanschauung’ [a wide World perception]

‘... de wandelaar is een reiziger in tijd en ruimte. Dit maakt hem een observator, iemand die vanuit zijn bewegen registreert in een hier en nu. De Duitse romantische kunstenaar Gaspar David Friedrich (1774-1840), toonde vaak personen die men op de rugzijde ziet, kijkend naar het landschap. De protagonist wordt een ‘aanschouwer’, iemand die in zichzelf kijkt.

Dit wereldaanshouwende denken dekt een organisch geheel, vaak van invloed op de inhoud en de relaties tussen wetenschap, filosofie en religie, politiek en economie, natuur en cultuur, tradities en moraal.

De term ‘Spaziergangwissenschaft’ is een term die werd gelanceerd door Lucius Burckhardt (1925-2003), hoogleraar aan de Universiteit van Kassel, Duitsland. In de context van dit kunstproject, duidt ‘Spaziergangwissenschaft’ op het wandelen als ‘een absolute wetenschap’ en eerder vanuit een beschouwelijke attitude.

‘...ik wandel in de samenleving met een zijdelingse blik, een verwonderd kijken, onbevooroordeeld...’.

[De kleuren gebruikt in de maquettes verwijzen naar de renaissance waar het mensbeeld centraal stond. Het is een actualiseren van dit denken, een verbinding].

Spaziergangwissenschaft

[De kosmologie van de wandelaar]

‘...In dit geheugenspoor verwees hij naar ‘de geboorte van de tragedie’, Friedrich Nietzsche’s eerste publicatie, waar zijn blikveld zich richtte naar de presocratische periode. De periode waarin men vertrok vanuit een bewegende veranderende wereld. Heracleitos uitspraak zei dat je je als mens in ‘een constant stromende rivier bevond’. Met ‘de geboorte van de tragedie’ begon Nietzsche een terugkeer naar deze oorspronkelijke tijd van beweging en verandering. Hiermee begon een tweede renaissance van een filosofische cultuur die honderden jaren lang als primitief werd beschouwd.

‘...De Duitse kunstenaar Joseph Beuys was een ankerfiguur in deze tweede renaissance. In de prille kiem van deze nieuwe renaissance vond men als voorbode een figuur als Caspar David Friedrich die deze verandering reeds aanduidde. Het landschap werd, zonder gebruik te maken van religieuze symboliek of connotaties, autonoom, een wereld op zich. Het landschap toonde een innerlijke wereld. Het was de zichtbaar gemaakte ervaring van de tragische mens die ziet, de rusteloze mens. De ervaring van gemis...’.

‘...Doorheen de geschiedenis vond men figuren die zich telkens opnieuw binnen dit gedachtegoed of wereldbeeld situeerden. Deze voortzetting, van een onmiskenbare traditie binnen de kunstfilosofische gedachtewereld, groeide steeds verder. Het was allesbehalve een bewaren van een bestaand wereldbeeld, maar een actualiseren van het ontdekken van het menselijke en creatief proces. Deels in het zich vinden en in het doorgeven van dit vinden. Niet het doorgeven van inhoud maar wel van een ervaring, een proces. Hier horen we de echo van Joseph Beuys: ‘Jeder Mensch ein Künstler. Het betekende het doorgeven van de toorts...’.

'the Human void' [Spaziergangwissenschaft]

'...the Human void' duidde niet op 'leegte'. Deze schijnbare leegte was bedrieglijk, het was een 'ruimtelijk, mentaal vacuüm van gedachten en ideeën, een niet tastbaar geestelijk volume. In de kwantumwetenschap bestond er niet zoiets als 'leegte': ze was steeds gevuld met kleine, beweeglijke, elementaire deeltjes, particles: (quarks, leptons,...)...

'...the Human void' was een onbepaald veld, een metafoor voor de onzichtbare cluster van gedachten die zich als een organische stroom bewoog in tijd en ruimte. Deze menselijke eigenschap had de potentie tot verandering'...

'...Een veld van ideeën' leek een abstractie tot, eens geformuleerd, leidde tot een tastbare, geconcretiseerde vorm. Zowel de wetenschapper als de kunstenaar vonden hierin onmiskenbaar een overeenkomst...'

'Ik, Sisyphus....' [Spaziergangwissenschaft]

...De hedendaagse Sisyphus beweegt zich in het verstedelijkte urbane landschap. Zijn last is niet minder zwaar. Ecologie, economie, politieke, maatschappelijke en globale problemen, zijn de aloude 'Philosopher's Stone' waarmee hij zeult. Het is een deel van zijn Zijn geworden die hij als een onlosmakelijke schaduw met zich meedraagt. Zijn immobiliteit is het blijvend gevolg van een gecultiveerde besluiteloosheid. De geschiedenis leert hem dat het verleden ons in essentie niets lijkt bij te brengen. Friedrich Nietzsche wees al op de vaststelling dat de tragische mens voortdurend zijn fictionele schijnwereld schept en herschept. Nietzsche zag de rede als een constructie van de zwakke mens om zich een weg te banen in de chaos. Zich bewust van zijn scheppende creativiteit legt hij de chaos, de eeuwige flux, steeds opnieuw nieuwe vormen op. Bedolven onder een onoverzienbare beeldenstroom beseft de eigentijdse Sisyphus dat informatie geen synoniem is voor wijsheid...'

...'Worstelend met de grote steen wordt hij er steeds meer van bewust dat dit het blijvende lot is van de zich bevragende mens. Het dragen van de steen gebeurt gelaten met mildheid. Dit besef is een mentale bevrijding. De hedendaagse Sisyphus heeft zijn lot en last aanvaard. Het is geen obstakel meer, het is een instrument geworden tot reflectie en onderzoek. Het zeulen en hanteren van de steen is een oefening geworden in het aanscherpen van een dwingende en eeuwig blijvende pertinente vraag...'

Hikikomori [De urbane studiolo van het zich afwenden].

'Hikikomori' betekent in het Japans zich terugtrekken door zich af te zonderen en deze term werd eigenlijk gebruikt voor mensen die zich na hun pensionering terugtrokken op het platteland. De laatste tijd is vooral in het westen deze term echter veel bekender geworden, voor jongelui (voornamelijk jongens en dan veelal de oudste in het gezin), die zich terugtrekken, bijv. op hun kamer en hier ook niet meer uitkomen. Dit kan tot enkele jaren duren. Het verschijnsel doet zich in vrijwel alle landen voor, maar is het extreemst in Japan. De angst dat hun kind verhongert maakt dat de ouders veelal het eten driemaal per dag voor de deur van de kamer zetten. Communicatie geschiedt uitsluitend via een gesloten deur en is dan nog zeer beperkt. De jongen houdt zich op zijn kamer dan veelal bezig met de computer, internet en computerspelletjes. Door sommigen wordt gewezen op de historische, sociale, maatschappij van Japan. Het van oudsher cultiveren van de serene rust van de afzondering kan een mogelijke verklaring zijn maar is tevens discutabel. Hikikomori wordt weliswaar gezien en erkend als een sociale afwijking, maar aangezien men in Japan weinig begrip heeft voor mensen die afwijken van het gemiddelde, wordt dit als asociaal gedrag beschouwd...!.

'...Onvermijdelijk zijn er overeenkomsten met het fenomeen hikikomori en de studiolo van San Girolamo: men beslist om een leven te leven in een kamer, weg van de samenleving. De kamer wordt een urbane hedendaagse studiolo. In het schilderij van Antonello da Messina, 'San Girolamo nello studio', leeft de centrale figuur ook in een eigen wereld, een imaginaire ruimte. In wezen is deze renaissance vorm van hikikomori een voorwaarde tot individuele introspectie...!.

Hikikomori project in voorbereiding:

'...Het is de bedoeling om na een afzonderingsproces, artefacten voor het publiek voor te stellen in de vorm van een tentoonstelling waarbij het publiek kan participeren met kunstenaars en wetenschappers, door middel van internet of geschreven reacties. Communicatie wordt ook gerealiseerd in de vorm van gesprekken en lezingen, al naar gelang de aard van de plaats en het voorgaande proces...!.

'...Dit gebeuren nodigt uit tot een reizend internationaal project waarbij de kunstenaars ruimten omvormen tot een artistiek en kunstfilosofisch laboratorium. Met een minimum aan transport en praktische middelen wordt getracht om op een optimale manier een eigen universum te creëren waarbij concepten als 'tijd en ruimte' een belangrijke rol spelen...!.

Human interest [Spaziergangwissenschaft]

'Making sense in the city'.

'...Hoe keken we naar de samenleving? Ondergingen we ze, passief, gelaten, of was het voor velen een obstakel, een onbegrijpelijk kluwen van denkbeelden en feiten? Dachten we met zijn allen dat we over hetzelfde praatten als we het woord 'maatschappij' uitspraken? Was het een bron van ergernis of inspiratie? Liet het ons daarom soms onverschillig? Maakte het ons immobiel? Was bureaucratie het Kafkaïaanse geesteskind van deze immobiliteit, ontstaan vanuit een doorgedreven rationalisering? En wat betekende 'Human Interest' voor elk van ons?...'

'Jeder Mensch ein Kunster'

'...In het kielzog van wijlen J. F. Kennedy [1917-1963], klonk het credo: 'vraag je niet af wat je 'land' (samenleving), voor jou kan doen, maar wat jij voor je 'land' kan doen'. De Duitse kunstenaar Joseph Beuys [1927 1986] was sterk beïnvloed door het antroposofische principe van de 'driedelige maatschappij' van de filosoof Rudolf Steiner [1861-1925]. In zijn statement 'Jeder Mensch ein Kunstler' bedoelde Beuys niet alleen dat we allen, (in zijn meest enge interpretatie), 'kunstenaars' moesten worden maar eerder 'levenskunstenaars' moesten zijn. Door ons betrokken op te stellen tegenover de maatschappij en onze medeburgers, konden we deze maatschappij gunstig vorm geven. De schoenmaker, de arbeider, de arts, kortom ieder die zijn beroep met liefde ter harte nam vanuit een sociaalvoelend, humaan engagement, zette op microniveau iets in beweging dat de samenleving op macroniveau versterkte in haar constructief menslievend weefsel...'

'...Hierdoor bepaalde men zijn plaats binnen de samenleving en zag men de noodzaak en de draagwijdte van zijn beroep en arbeid in de samenleving. Iets dat onvermijdelijk leidde tot persoonlijke en sociale voldoening, de vreugde van het beroep. Dit was de opdracht die Beuys ons gaf: 'levenskunstenaar' worden...'

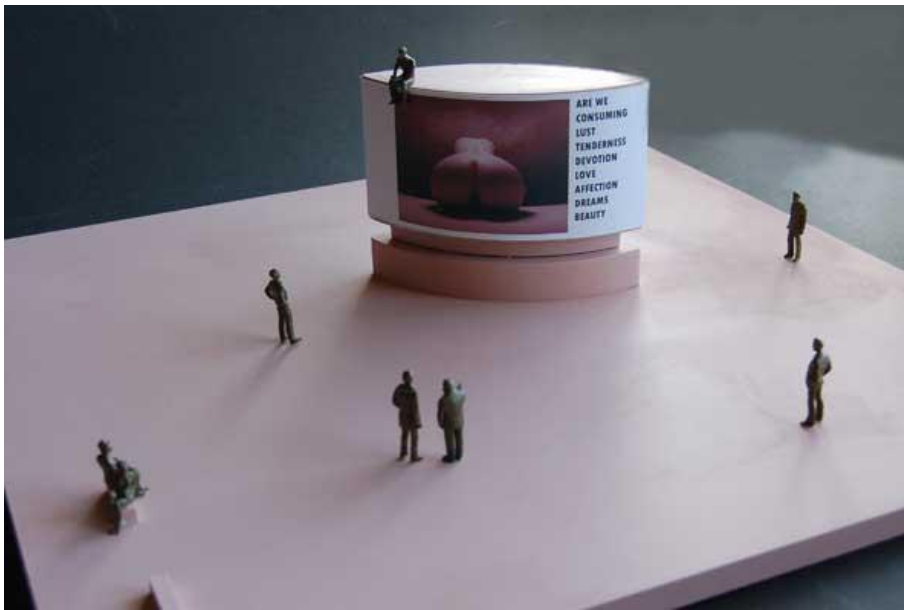

De adoratie van de onschuld [Spaziergangwissenschaft]

'...Een verscheiden groep van mensen stonden gebiologeerd rondom een immens babyhandje, 'icoon van onschuld'. Hun nieuwsgierigheid werd vergezeld door een aarzeling, een onbehouden afstandelijkheid. Ze leken elk voor zich te worden geconfronteerd met een onbestemde angst om het 'Icoon van onschuld' aan te raken...

'...Het besef dat we onschuld vanaf onze geboorte dreigden te verliezen, maakte ons de 'dragers van machteloosheid'. We leerden leven met een verlies, om wat we losgelaten hadden. We koesterden de gedachte als fundamenteel en waardevol, wetende dat het onbereikbaar was. Het verlangen naar deze oorspronkelijke staat van zijn was groot en bevragend. Het was alsof een stil en megedragen verdriet de mensheid het leven deed verbijten als de pijn van een nooit echt geheelde wonde...'

'...De Duitse filosoof Friedrich Nietzsche [1844-1900], schreef: "'Wir haben die Kunst, damit wir nicht an der Wahrheit zugrunde gehen". De kunst kon als metafoor voor 'waarheid' een fundamentele functie vervullen in de samenleving. In de context van 'Jeder Mensch ein Künstler' van Joseph Beuys [1921-1986], formuleerde deze utopische gedachte een idee van een humaan engagement waarbij elk individu, met zijn eigen specifieke taak in de samenleving, kon bijdragen tot een harmonischere maatschappij. Hierbij vormde de 'kwaliteit' van samenleven het uitgangspunt. Betrokkenheid maakte de samenleving menselijker...'

Lust, love and beauty [Worldview] [Spaziergangwissenschaft]

'Are we consuming lust, tenderness, devotion, love, affection, dreams, beauty...?'

[Making sense in the city (II)]

'...Vaak liep hij op het plein en observeerde hij, geïntrigeerd, passanten en anderen die stonden te praten. Zijn nieuwsgierigheid, naar de persoon in de onbekende, had hem doen gissen naar hun eigenheid, verborgenheden, de geheimen die ze met zich droegen. Het was een fascinatie voor de medemens geworden: iemand bekijken en trachten te duiden (welk milieu | overtuiging | interesses | karakter | trends | schijnbare deugden en gebreken). Het was zelf zijn, eigen verborgen, vaak ondeugend spel geworden...'

'...Op het plein ging het er met de dagen steeds hetzelfde aan toe. Mensen kwamen elkaar toevallig tegen en bewogen zich onbewust in een veld van maatschappelijke rituelen. Langzaam werd hem duidelijk dat het ultieme credo, van de persoonlijke vrijheid van het individu in de samenleving, een gekoesterde illusie was. Allen hadden we een ander beeld van die zelfde wereld. Zoveel er mensen waren, zoveel verschillende kijken waren er op wat we met zijn allen hetzelfde meenden te benoemen...'

'...Dat we onbewust, in gedragingen (en beslissingen), werden gestuurd door biologische en psychologische mechanismen, dat sluimerende onderdrukte driften zich meester maakten van het idee van de mens als soevereine vrijstaat. Dat het individu niet los stond van het geheel, dat we ondanks een streven naar een vergeestelijkt denken niet konden ontsnappen aan het aardse door onze lichamelijkheid. En dat de media als geen ander, verborgen verleiders waren geworden die meebouwden aan het monument van de Leugen, een onbereikbaar verlangen. Kortom: dat ondanks alle grote vragen die gesteld werden, het leven zijn eigen gang bleef gaan...'

the Museum of Walks [Spaziergangwissenschaft]

Het museum [de anatomie van het voortschrijden]

'...meermaals had hij getracht de stad te ontvluchten en een museum binnen te gaan. Hij zat dan op een bank alleen in een ruimte omringt door beelden en schilderijen. Oude werken die hem deden dromen over iets dat hij alleen uit boeken kende maar die vaak met een vreemde tijdloosheid een verhaal van menselijke verlangens opriepen in zijn geest.

'...Soms observeerde hij andere bezoekers. Hun parcours door de zalen fascineerde hem. Onbewust maakte hun slenteren langs de kunstwerken iets zichtbaar van henzelf. Het was een onzichtbaar spoor dat hij 'de anatomie van het voortschrijden' noemde. Het toonde de twijfel, de besluiteloosheid, de verwondering en de adoratie die de bezoeker te beurt viel tijdens zijn kijken. Het spoor werd nog duidelijker wanneer verschillende mensen zich in dezelfde ruimte bewogen en discreet niet trachten om in elkaars 'veld' te komen...'

'...Hier kwam men in stilte zichzelf tegen. Het museum was een 'museum van wandelingen'. In het wandelen ontstond een gesprek met jezelf. Door naar en in de kunstwerken te kijken zag men zichzelf vragen: 'waarheen moet ik gaan, wat is mijn weg in het landschap dat ik zelf ben'?...'

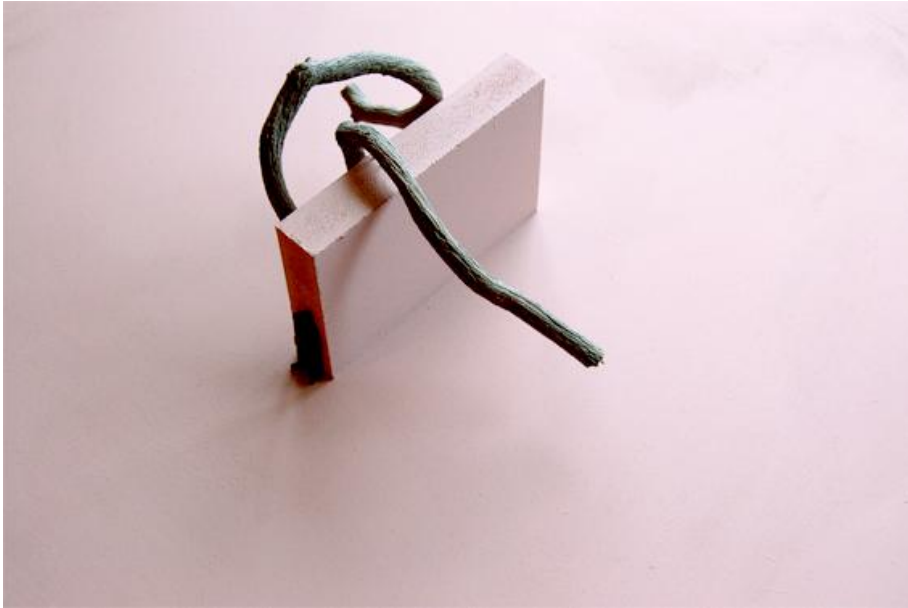
De politiek van het hart [Spaziergangwissenschaft] [Bureau voor directe democratie – discussieforum voor gevoelseilanden]

‘...’het bureau voor directe democratie’ was een van de idealen van de Duitse kunstenaar Joseph Beuys [1912-1986] en zijn medestanders. Sinds het ontstaan van dit idee, dat gegroeide was door onder meer de filosofie van Rudolf Steiner [1861-1925], keken heden ten dage de oprichters wat verweesd en met lede ogen naar hun uitgedoofd geesteskind. Sprankelende en humane utopieën bleven problematisch in hun verwezenlijking binnen de maatschappij, omdat ze stuiten op het eenvoudig feit dat de mens een complex en niet louter rationeel wezen was...’

‘...Discussieforum voor gevoelseilanden’ wou dit niet meteen terug op gang trekken maar nodigde eerder uit om samen bekijken wat fout was gegaan en hoe we er uit konden leren. Het verleden als een leerobject dus. ‘De politiek van het hart’ duidde op een ander soort van politiek bedrijven dat tevens in deze utopische sferen bleef nazinderen...’

‘...Dat de participanten aan het discours op afgezaagde boomstammen stonden, had niet alleen een ecologische verwijzing, (of hoe gingen we om met onze omgeving), maar duidde tevens op het gegeven dat de natuur het podium was van waaruit we dialogueerden. De natuur die de sprekers droeg maakte hun verbondenheid zichtbaar met de natuurlijke wereld. Het werd een ‘discussieforum voor gevoelseilanden’...’

‘...Een belangrijke vraag zou kunnen zijn: ‘Wat indien politiek een poëtisch instrument zou kunnen worden?’ of wat indien de natuur ons forum zou zijn vanwaar we met elkaar vorm geven aan de samenleving?...’

De Anatomie van de Troost [Spaziergangwissenschaft]

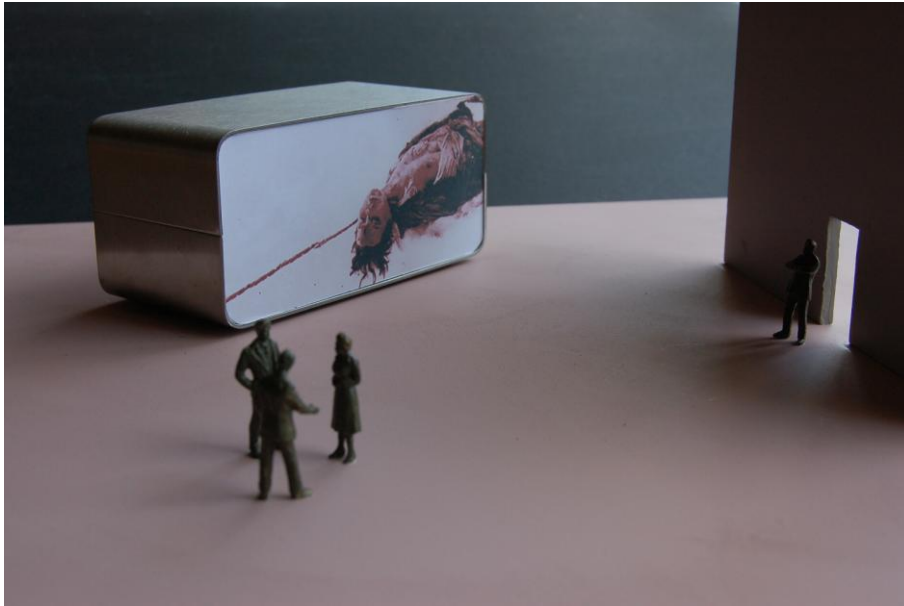
'...De Mexicaanse architect Luis Baragan [1902-1988], maakte zich tijdens zijn betoog als laureaat van de prestigieuze Pritzker prijs in 1980, bezorgd over het ontbreken of verdwijnen van fenomenen als 'tover', 'stilte', 'intimiteit' en 'schoonheid' in de architectuur en dus tevens in de samenleving.

'... De Anatomie van de Troost' was de verwondering die de wandelaar te beurt viel op een onvoorzien moment. Wanneer er een perfecte organische samenspraak ontstond (en ervaren werd), tussen fenomenen en begrippen als: cultuur >< natuur, geest >< lichaam, ratio >< intuïtie,...'

'...De troost sproot voort uit het besef deel te hebben aan het bijzondere, het samenvallen van alle elementen die een gevoel van schoonheid en absolute waarheid opriepen. Een zich verbonden voelen met de plek...'

'...Vandaag ontdekken we dat denken een lichamelijke aangelegenheid is.(...), Heden ten dage wordt de belichaamde natuur van de subjectiviteit benadrukt. Het lichaam denkt. Ik sta niet kennend, afstandelijk in de wereld. Door het lichaam heb ik eerder een verstandhouding, een nabijheid met die wereld...' (Fragment uit 'Het anarchistische lichaam' Francis Smets 2004).

'...Soms baadde kunst in een aureool van nutteloosheid. Men verweet de kunst haar elitaire positie, haar ivoren toren gevoel. Ze was niet echt nodig in de samenleving volgens sommigen en dat maakte hem triest. Kunst had altijd troost gebracht, iedere dag opnieuw. Het was voor hem een noodzakelijk medicijn voor een wereld vol leed, geweld en terreur. Het was een tegengewicht tegenover de tragiek van het mens-zijn, de barre lelijkheid van het brutale denken, de dialectiek van de macht. Schoonheid bracht soelaas. Voor hem was het levensnoodzakelijk, het bracht een tedere mildheid in zijn eigen leven. Een droeve glimlach op de lippen...'

The Museum of Sorrow [Spaziergangwissenschaft]

'...Het museum van het Verdriet werd niet vaak bezocht. Veelal kwam men toevallige bezoekers tegen die verweesd aankeken tegen de verschrikkingen, daden uit heden en verleden. Menigeen zocht verpozing, rust en stilte in een alledaags gesprek over vrienden of familie. Soms werd de politieke wereld even aangehaald maar al snel doofde dit gesprek dan uit omdat dit museum elkeen deed herinnerde aan de gevolgen van beslissingen en geo- strategieën...'

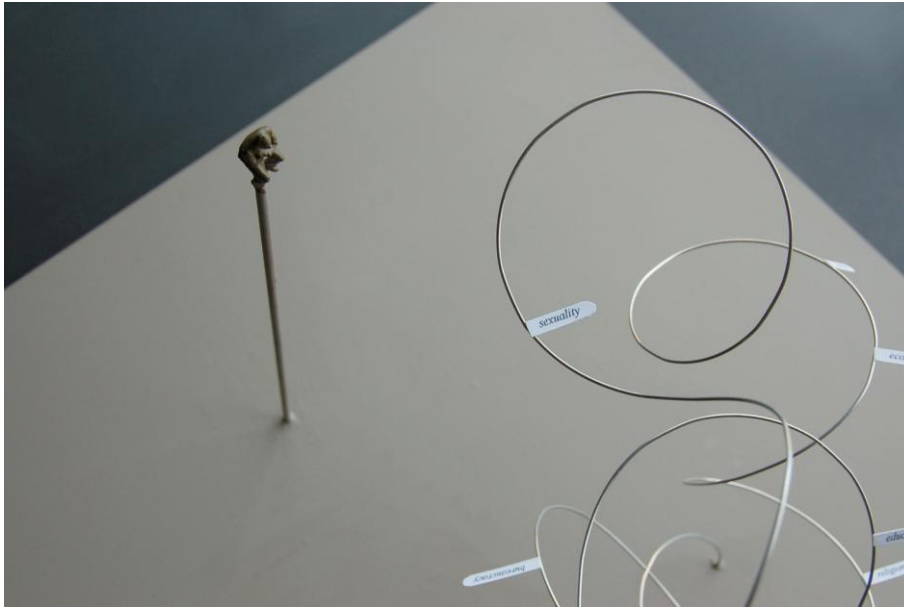
'...Het leven ging zijn doordeweekse gang in de zalen. Suppoosten liepen zacht en hoffelijk streng voorbij, keken af en toe ongemerkt naar hun uurwerk en sloegen met officiële waardigheid een groepje bezoekers gade. Een zaak stond vast voor degene die deze plaats verliet: de mensheid bleek niet te leren uit de lessen van het verleden. Men hoorde een bezoeker zeggen dat de wereld, vanaf het moment dat de mens zich als hoogste maatstaf aanzag, zijn menselijkheid verloor...'

'... de grote foto uit de centrale zaal domineerde gans het museum. Het was een van de laatste beelden die resten van het 18 jarige Russische meisje, Zoia Kosmodemianskaia [1923 - 1941]. Gevangen genomen, ondervraagd, gefolterd, opgehangen en haar lichaam bevroren achtergelaten in de sneeuw. Ze was lid van de Moskouwse verzetsgroep Komsomol, tijdens de tweede wereldoorlog. Dit beeld had ooit de schrijver Jonathan Littell aangezet tot het schrijven van een onthutsend boek...'

'Traces of inner beauty'

'...Er ging een vreemde sensatie uit van de foto met het lichaam van Zoia Kosmodemianskaia in het Museum van het Verdriet. Haar schoonheid was, ondanks haar gehavend lichaam en verschrikkelijke verminking, nog steeds leesbaar. Ze was een universeel icoon van schoonheid die innerlijk voelbaar was...'

'...Het feite dat ze niets aan informatie had prijsgegeven aan haar beulen, gaf haar een aureool van verbeterheid, een onwrikbaar geloof in een komende, betere wereld die ze ten alle prijs moest verdedigen. Het ontroerde hem haar zo te zien. Deze stille koningin van het onvoorwaardelijk geloof in een bijna tastbare Utopie, Sterrenstof, de glans van gekoesterde dromen...'

Looking at Society [Spaziergangwissenschaft]

Maatschappij [making sense in the city] '

'...Je moest bijna teruggaan tot in de middeleeuwen om eenzelfde gedeeld denkbeeld over de maatschappij. Heden ten dage konden we het over een ding eens zijn: we wisten niet wat 'de maatschappij' was. De wetenschapper, de filosoof, de arbeider, de kunstenaar, de leraar, enz.: iedereen zag de maatschappij met andere ogen, vanuit zijn eigen biotoop. We zagen ze dus niet meer zoals ze werkelijk was. We hadden er allen een mening over maar beantwoorde die wel aan de realiteit?...'

New Babylon?

'...Alhoewel we dachten over hetzelfde te praatden, praatden we over heel andere dingen. Hiermee ontstond een vreemde situatie. Het gezamenlijk zoeken naar maatschappelijke oplossingen leidde intern tot conflict door onmerkbaar afwijkende gezichtspunten. We communiceerden met elkaar, toch leken we elkaar niet meer echt te begrijpen...'

'...Democratie wa de kunst van het evenwicht tussen verschillende visies over samenleven. Deze problemen waren te complex om individueel op te lossen. Via een 'mentale wandeling' werden mensen uitgenodigd om te reflecteren hoe gemeende denkbeelden konden worden getoetst en omgebogen met kunst als bindmiddel, een poëtisch instrument, een podium, 'speakers corner',...'

An der Wahrheit [Spaziergangwissenschaft]

Waarheid? [de melancholie (of de last) van het-niet-weten].

'...In onze zoektocht naar 'waarheid' werden we geconfronteerd met het feit dat het begrip 'waarheid' de som was van alle persoonlijke definities die we hier omtrent formuleerden. Het begrip 'Waarheid' werd een synthese van alle waarheden die we als waarheid benoemden...'

'...Sommigen stelden dat wetenschappers te veel bezig waren met het zoeken naar die ene waarheid. Ze gingen voorbij aan het bestaan van meerdere waarheden naast elkaar. Friedrich Nietzsche stelde daarom dat waarheid een illusie was. Zo waren denken en kennen niet op waarheid gericht maar juist op onwaarheid. Ze werden immers pas mogelijk nadat we de echte verschillen van de realiteit ontkenden en een denkbeeldige werkelijkheid verzonnen die ons schikte. Waarheid was een wil tot schijn, een bewuste vergissing die bevorderlijk was voor het leven...'

'...Wat echter een zeer belangrijke rol speelde voor Nietzsche was de kunst. Er waren twee soorten kunst te onderscheiden. Ten eerste had je de kunst in de gangbare betekenis en ten tweede de opvatting dat het leven kunst was. Een zienswijze die later zijn echo vond in de Duitse kunstenaar Joseph Beuys [1927 1986], met zijn credo 'Jeder Mensch ein Künstler'...'

'...Kunst was de goede wil die leidde tot schijn. Het was de 'dionysische' waarheid dat er geen waarheid was. Men kon dus zeggen dat kunst loog. Hieruit volgde dat het ervaren van schoonheid resulteerde in een confrontatie met het pijnlijke. Schoonheid versterkte het leven, gaf het kracht zodat de mens 'ja' kon zeggen en tot zijn hogere affirmatie of tot bekrachtiging kon komen. De wereld werd dan een kunstwerk op zich. In de 'Wil tot Macht' schreef Nietzsche dat de kunst meer waard was dan de waarheid omdat de kunst de grote stimulans van het leven was. Kunst stond zo tegenover moraal, godsdienst en filosofie omdat kunst een verhoging van het levensgevoel met zich meebracht. In het dagelijks leven liepen we over van krachtige, bloeiende, lichamelijke en dierlijke gevoelens die ons een gevoel van macht gaven...'

The Flow [to stand out from the crowd]

The mainstream principle

'...Onze hele samenleving bestond eruit: 'groepen'. Ze ontstonden, ze verdwenen. Ze kregen aandacht, ze ontspoorde, kregen macht, verlozen macht. Het was een fenomeen dat ons verleden en heden domineerde. De macht en fascinatie van organisaties. Het zich verbinden binnen een ideologie, het gevoel opgenomen te zijn, zich te scharen rond een gelijkgestemd idee...!..

'... Hij vroeg zich soms af wie dacht niet onderhevig te zijn aan groepsdruk. Wie dacht zich te kunnen losrukken van 'the mainstream Principle'? Nochtans kon niemand er aan weerstaan, waren we allemaal onderhevig aan de het meeslepende effect van de stroom, het eenrichtingsverkeer van de groep. Dacht hij maar simpelweg aan de kledij die hij droeg, of de manier waarop hij zijn dag indeelde, of de feestdagen waaraan hij meedeed Zelf hoe hij soms dacht en handelde...!.

'...En toch leefde in hem dat vragende gevoel. Vaak zag hij zichzelf staan als een verwonderde observator. Zonder te beseffen keek hij tegen mensen aan als waren het bijna ondoorgrondelijk studieobjecten, wandelende raadsels die werden gedreven door een ongeschreven wetmatigheid. Hij had het gevoel dat hij niet opkon tegen hun blindelings geloof in consumptie, hun fanatieke overtuiging dat verveling moest bestreden worden met op te gaan in de groep...!.

'...In alle gevallen ontdeden mensen zich van hun eigen verantwoordelijkheid voor hun gedrag. Soms probeerden ze hun gedrag te rechtvaardigen, praatte recht wat krom is om deel uit te maken van iets dat groter was dan henzelf...!.

Economie versus ecologie

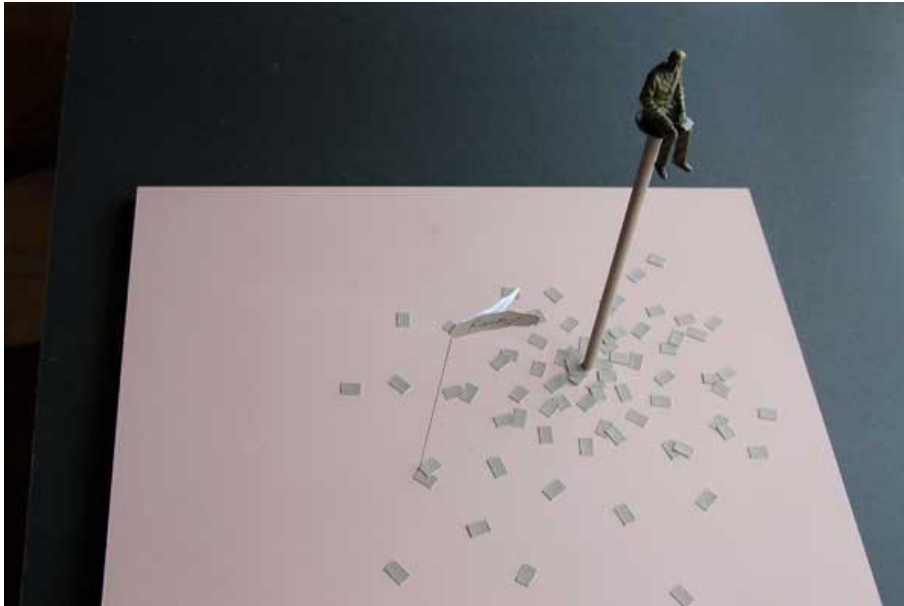
[De mens als nieuwe Sisyphus tussen een polaire eenheid van tegendelen]

'...Waren de afgelopen decennia, de twee grote 'e' woorden: 'ecologie' en 'economie', niet te vaak gebruikt alsof zij tegengestelde belangen vertegenwoordigden?. Natuurlijk moesten we, tegelijkertijd met de zorg voor het milieu, economische ontwikkelingen, de vrijheid van mensen en naties aanmoedigen in hun streven naar welvaart. Maar dat 'economie bedrijven' haaks stond op een ecologisch gedachtegoed was een idee dat beruste op vooroordelen. De realiteit van klimaatsverandering maakte hem een onhandige evenwichtskunstenaar die poogde beide sferen te hanteren. Het toonde aan dat deze denkbeeldige onverzoenbaarheid vroeg om wereldwijde, grensoverschrijdende engagement...'

'...De 'onverzoenbaarheid' van economie en ecologie als tegengestelde begrippen bleek een misvatting. De stelling dat "economie de volledige dochteronderneming van het milieu" was, maakte hem onzeker. De aarde zelf was degene die het uiteindelijke zeggenschap zou bepalen van onze economische activiteiten, omdat ze de bron was van alle grondstoffen waarop economische activiteit gebaseerd was...'

'...Dit was de reden waarom economie en ecologie niet van elkaar konden gescheiden worden. Ecologische gevolgen door economische ontwikkeling stond op geen enkele manier los van ons. In het nieuwe economische jargon betekende de breuk tussen de twee: uitputting van echte rijkdom, van menselijk en natuurlijk kapitaal. Streven naar een economie zonder ecologie was het zelfde als een samenleving creëren zonder bekommernis omtrent menselijk welzijn en een negatie van de fundamentele wetten der natuur...'

'...Dienden we niet ernstig rekening te houden met de volledige implicaties van onze handelingen en hun gevolgen?

Lost touch with the World? ['Ich bin der Welt abhanden gekommen']

Maatschappij & melancholie

'...Hoe keken we naar onze plaats in de samenleving? Ervoeren we ze vanuit een soort van anonimiteit, een 'ivoren-toren-gevoel' dat ons wees op een vervreemding van alles en iedereen. Leefden we soms met het gevoel alsof we het contact met de wereld hadden verloren? Voelden we ons ontheemd? Waren we betrokken met anderen en ideeën die leefden binnen het sociale weefsel? Dachten we ons te bevinden op eigen geschapen eilanden? En wat als we steeds meer ondervonden dat onze denkbeelden verder afstonden van het beeld van de maatschappij dat wij zelf voor ogen hadden?..'

'...Een vraag die hij vaak opperde was: 'Waren onze dromen en verwachtingen blijvende utopieën die gedoemd waren om binnenskamers te blijven?..'

'...Ieder stad of plaats kende zijn eenzamen. Denkers, mensen die in alle stilte hun gevoels- en denkwereld formuleerden. Sommigen leefden liever in anonimiteit. Hun denken was hun wereld. Zij leefden in hun denken. Dat bij hun overlijden dit gedachtegoed, in de vorm van teksten of beelden, dreigde verloren te gaan voor de mensheid, toonde de kwetsbaarheid van hun positie. Het verborgene van 'stille werkers'!..'

'...Een sprekend voorbeeld hiervan was de Portugese dichter en schrijver Fernando Pessoa [1888-1935]. Na zijn dood vond men een hutkoffer met 27.000 beschreven bladen, stukjes papier. Voor Pessoa was alles goed om op te schrijven. Pessoa was een gepassioneerde veelschrijver, schreef wanneer het hem uitkwam. Deze vondst bleek een nalatenschap van een van de indrukwekkendste literaire hoogtepunten van de 20e eeuw...'

'...De vraag die we ons kunnen stellen was: 'Wat indien deze koffer argeloos was weggegooid zonder te weten van zijn inhoud? In dat geval hadden nooit van het slimme spel en intelligente concept geweten. Een immense poëtische, filosofische schat zou verloren gegaan zijn. Met het weggooien van de hutkoffer zou ons de schoonheid van het denken ontnomen zijn en tevens was de naam 'Pessoa' een vergeten kanttekening geworden in de geschiedenis...'

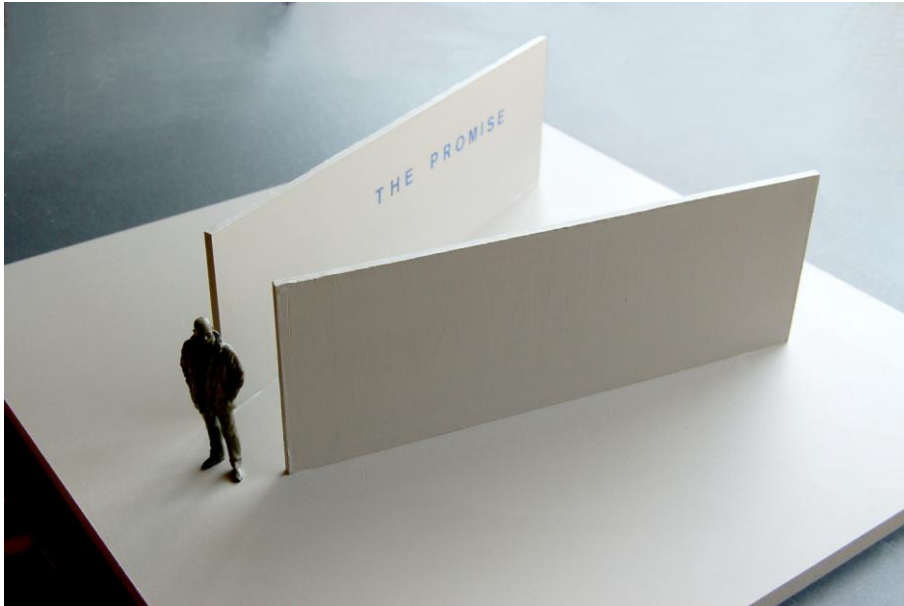

The nature of things ' [making sense in the city].

'...Hoe keken we naar de 'natuur'? Was het louter 'omgeving', 'decor'? Spraken we van 'natuur' als we in een park wandelden, en was een park niet een louter cultureel gegeven? Was 'natuur' niet iets dat we bekeken van op een afstand? Een postkaart die mooi op onze kast prijkte? En wat maakte ons angstig om in haar te vertoeven, alle gevaren die ze meebracht op onze weg?..!'

'...Wat waren de mechanismen van onverschilligheid, soms machteloze vijandigheid ten opzichte van haar? Was het haar dominantie, haar onvatbare grootsheid, haar brute, niets ontziende kracht? Het besef van haar onverwoestbaarheid, dat ze niet te temmen was, dat we niet haar meester waren en we niet tegen haar waren opgewassen? Of was de ervaring van nietigheid?...!'

'...Wellicht groeide het besef dat we een wezenlijk deel waren van haar. Dat er geen afstand bestond tussen haar en ons? Dat we haar niet van op een zijlijn konden bekijken als iets los van ons? Iets waar wij ons niet van konden bevrijden? Was het daarom dat we haar 'Moeder Natuur' genoemd hadden wiens navelstreng we vaak leken te vergeten?...!'

To all new arrivals

[De belofte]

'...Hij vroeg zich af hoe hij de voorbije weken had overleefd. Welke wegen hem hier hadden gebracht ondanks alle ellende en ontberingen. Hij herinnerde zich de ellenlange rijen vluchtenden langs de weg, de opeengepakte bootjes in de koude zeelucht. De wachtenden overgeleverd aan de willekeur van roekeloze smokkelaars. De van licht en lucht verstoken laadruimten van de vrachtwagens in de eindeloos durende ritten, in de geluidloze hitte, verstoken van de nacht. Gesmokkeld als willoos vee, reizend door tijd en herinneringen...'

'...En hier stond hij na al die tijd. Op een onbekende plaats, zonder bezittingen, alleen met hoop en een hoofd vol verlangen, hunkerend naar oude dromen. Het thuisland was ver weg en leefde nog enkel in gedachten. Het was de belofte die hem hier had gebracht. De hereniging, de zoektocht naar de geliefde, de vreugde die hem was ontnomen. Nomade van een nieuwe tijd. In de voetsporen van zij die hem waren voor gegaan. De weg had hem hier gebracht. Het was de belofte geweest die de tentakels van wanhoop had overwonnen. In de eerste kilte van het eerste uur, in de schemer van een zoveelste zomernacht, keek hij linksom en ging. Erfgenaam van het onbestemde..'

Carry the Future [Spaziergangwissenschaft]

How long is now?

'...Wat als het verleden een obstakel werd? Een last die we met ons meezeulden? Als een urbane Sisyphus die immobiel dreigde te worden, stagneerde door de zwaarte van zijn denkbeelden, door het wege van voorbije onvolkomenheden, door wie en wat hij ooit was?..'

'...Terugkijken kon verlamdend werken. Het kon een obstakel worden dat belette verder te groeien. De toekomst was onbestemd, onbepaald. Te vaag om een ander komend obstakel te zijn op je weg. Het leven diende geleefd te worden vanuit een bewuste aanwezigheid, vanuit een absoluut 'Zijn': leven in een eeuwig 'hier en nu'. Dit was een voorwaarde om te komen tot een volwaardig ervaren, een voelend denken. Was niet iedere dag jezelf opnieuw creëren?...' Was het niet de weg die ons thuis bracht?..'

'Communication Error' [Spaziergangwissenschaft]

The conversation 'making sense in the city'.

'...Hoe vaak had hij niet een gevoel van weemoed gehad dat hem het geloof had ontnomen dat de nieuwe technologie ons allen dichterbij bracht? Het leek alsof we ondanks de groeiende communicatie mogelijkheden, we verder van elkaar verwijderd raakten. We leken meer dan ooit met elkaar te converseren, we waren meer voor elkaar bereikbaar en toch was er dat blijvend gevoel van verarming. Het vertelde hem dat, hoe meer we ons met elkaar konden verbinden, we meer van elkaar leken te vervreemden...'

'...We bleken met elkaar te converseren maar essentieel elkaar weinig te zeggen. Het was alsof we ons afschermden door onze eigen technologie. Het was een onzichtbaar schild geworden, een cyberspace cocon, een transparant harnas dat ons verhinderde om afstandelijkheid van ons af te gooien...'

'...We konden ons onmogelijk verbergen. We waren steeds bereikbaar, traceerbaar. Maar vreemd genoeg vooral de waanidee van onbereikbaar te worden, afgesneden te zijn van ieder die een deel was geworden van ons persoonlijk universum...'

'...Waren we eilanden geworden op drift? Tektonische entiteiten op zoek naar samenhang? Leek het geheel de som van ontelbare accidentele contacten? Was communicatie een schitterend misverstand? Of was praten meer dan alleen maar gehoord worden?...'